

Tartalom

A közgazdaságtan mibenléte és kiemelt helyzete presztízs és finanszírozás szempontjából. Mennyire lehet tiszta tudomány a közgazdaságtan? Egyszerűség és bonyolultság a gazdaságban; a gazdasági kérdéseket övező érdekek és politika; és a közgazdaságtan képlékenysége. A közgazdászok jellemzői és anyagi közéletmódjuk. A gazdasághoz való megfelelő hozzáállás.

Megjegyzés

10 oldal, 3000 szó. Összességében valamivel részletesebb, mint amennyit a laikusnak tudnia kell a témáról, viszonylag sok is benne az apróbetű. Alaposabban elolvasni azoknak érdekesebb, akinek van köze a közgazdaságtanhoz – de a többiek számára is van benne tanulság: hogy hogyan elemzik gazdaságot, ami ugye mindannyiunk zsebére megy, különösen, ami a közgazdaságtan képlékenységét, annak manipulatív felhasználását illeti.

Közgazdaságtan

(Azonosító: 091; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Csoportok

Politika

A gazdaság elmélete

Versengés és együttműködés

Racionalitás és önzés

Iparizált világunk

Tulajdon

Preferenciák és hasznosság

A piac alapjai

A piac előnyei

A piac elvi korlátai

A piac gyakorlati hiányosságai

Ár és érték

Specializáció és standardizáció

Gazdaságpolitika, makroökonómia

Közgazdaságtan

Pénz és hitel

Értékteremtés

A gazdaság gyakorlata

Kultúra

Etika

Egység

Program

Az ember élete

1. A közgazdaságtan és annak kiemelt helyzete	2	—
1.1. A közgazdaságtan mibenléte, területei.....	2	
1.2. A közgazdaságtan keretei.....	3	1
1.3. A közgazdaságtan kiemelt helyzete	4	
2. Mennyire lehet tiszta tudomány a közgazdaságtan?	5	—
2.1. Egyszerűség és bonyolultság a gazdaságban	5	
2.2. A közgazdaságtan képlékenysége.....	7	2
2.3. A közgazdászok szerepe, jellemzői.....	9	
3. A közgazdászok anyagi közéleti módja	10	—
4. A megfelelő hozzáállás	11	—

1

2

3

1. A közgazdaságtan és annak kiemelt helyzete

1.1. A közgazdaságtan mibenléte, területei

4

A közgazdaságtan a gazdaság tudománya. (Hasonlóan ahhoz, ahogyan a politológia a politikáé.) Annak a módszeres vizsgálatával foglalkozik, hogy **hogyan lehet növelni a jólétet, hogyan lehet korlátozott forrásokból minél többet kihozni, minél hatékonyabban felhasználni azokat.**

5

A közgazdaságtan két fő ága a mikroökonómia és a makroökonómia. Az előbbi röviden a gazdaság alapvető egységeit, a háztartásokat, cégeket, illetve a piacokat tanulmányozza; az utóbbi pedig egész gazdaságokat, erről bővebben lásd a ‘Gazdaságpolitika, makroökonómia’ témában.

6

Közelebbről megnézve, a közgazdaságtannak **számos tematikus alterülete** van, egyrészt a két fő ágon belül, másrészt pedig olyanok, melyeknek mikro- és makro vonatkozásai is vannak. Így:

- **Az ipar-, az oktatás- és az egészség-gazdaságtan, a környezetgazdálkodás**

7

Gyakorlatilag mindennek lehet ugyanis gazdaságtana, ahol korlátozott erőforrásokkal kell gazdálkodni – márpedig ez lényegében mindenhol így van.

- **Munkagazdaságtan**

A munka a termelés egyik fő tényezője, nem csoda tehát, hogy saját gazdaságtana van – mely a munkaerőpiacot, a béreket, a munkanélküliséget, stb... vizsgálja.

- **Pénzügy, államháztartástan**

8

- **Vállalatgazdaságtan**

A vállalat a termelés alapvető egysége, tehát fontos.

- **Nemzetközi gazdaságtan**

- **Fejlődésgazdaságtan**

Mely a szegény országok fejlődésének előmozdításával foglalkozik.

- **Viselkedési közgazdaságtan**

A közgazdaságtan klasszikus alapállása, hogy az ember racionális és önző. Ebben sok igazság van, a valóság azonban árnyaltabb: az embereket érzelmek is befolyásolják, hüvelykujjszabályokat alkalmaznak, stb..., a racionalitásuk korlátozott. A viselkedési közgazdaságtan a gazdasági viselkedést meghatározó tényezőknek ezt a gazdagabb palettáját vizsgálja.

- **Ökonometria**

Mely lényegében a statisztikának a gazdasági kérdések vizsgálatára szolgáló ága. (Mellesleg a statisztika nemcsak átlagok, minimumok és maximumok számításából és hasonló egyszerű műveletek végrehajtásából áll, ezeknél jóval kifinomultabb eszközei is vannak.)

1.2. A közgazdaságtan keretei

1) A közgazdaságtan hagyományos játéktere

A közgazdaságtan hagyományosan **racionális és önző emberekben**, gazdasági szereplőkben gondolkozik. Ezek a **tökéletes piacon** kerülnek egymással kapcsolatba, ahol az üzletkötésnek nincsenek költségei, a racionális döntéshez szükséges minden információ rendelkezésre áll, stb... **Lásd** 'A piac alapjai' témában az elméleti tökéletes piacról írtakat.

Ennek a kiindulópontnak több oldalról is **megvoltak az előnyei**: tiszta és matematikailag könnyen kezelhető **modelleket** eredményezett; azonkívül pedig elég jól közelíti a tiszta kapitalizmus rendszerét, a belőle levezethető tetszetős tételek pedig alátámasztották a piac és a **kapitalizmus** létjogosultságát, „objektív” érveket szolgáltatottak a társadalmi egyenlőtlenségek elfogadása mellett – ami természetesen a rendszer haszonélvezőinek is az ínyére volt. Lásd a 'A piac előnyei' témában a jóléti közgazdaságtan két alaptételét.

Lásd továbbá 'A piac alapjai' témában, hogy változó, hogy a valóságban létező különböző piacok mennyire felelnek meg az elméleti tökéletes képnek.

(@@@Ez itt eléggé mikrós csak. Kellene bele valami makrós?)

2) A játéktér szélesedése

A közgazdaságtan játéktere a vázoltakhoz képest mára lényegesen kiszélesedett.

A következők által:

- **A feltételezések lazítása**

Lásd különösen a viselkedési közgazdaságtanról mondottakat.

- **Más tudományok felé történő nyitás**

Például a pszichológia felé, az érzelmekkel vagy a hüvelykujjszabályokkal kapcsolatban; vagy a szociológia felé, mondjuk a társadalmi normák szerepét illetően a gazdasági viselkedés meghatározásában.

- **Új technológiai lehetőségek: a számítógépek fejlődése**

Nélkülük statisztikai számításokat sem könnyű végezni, szimulációkat pedig gyakorlatilag lehetetlen.

A szélesedő játéktér egyfelől lehetőséget ad a valóság jobb közelítésére, másfelől viszont még képlékenyebbé teszi a közgazdaságtant, lásd alább.

1.3. A közgazdaságtan kiemelt helyzete

A társadalomtudományok között a közgazdaságtan kiemelt helyzetben van, mind presztízs, mind finanszírozás szempontjából.

Miért van ez?

- **Mert a jólét és a pénz kérdései mindenkit érintenek.**
- **Nagyon sok helyen,** területen jellemző az, hogy **korlátozott forrásokból kell gazdálkodni.** (Ami a közgazdaságtan fő profilja.)
- A gazdasági szakembereknek, vezetőknek, a vállalkozóknak **képzésre** van szüksége.
- **A döntéshozók segítése:**
 - Egyfelől **valódi döntési helyzetekben,** amikor a döntéshozó bizonytalan
 - De azon felül, hogy magában a döntésben segít, **a személyes felelősséget is segít csökkenteni,** hiszen lehet mondani, hogy én csak megfogadtam, amit a tudomány tanácsol.
 - Másfelől a közgazdaságtan képlékenye nyomán előálló választék, ami a döntési javaslatokat illeti, jól jön, **amikor nagyon is tudjuk, hogy mit szeretnénk, csak a szalonképes** (és egyúttal objektívnak tűnő) **indoklást keressük hozzá.** (Például, amikor egy párt szeretné csökkenteni a gazdagok adóját – amihez jól jön egy elmélet a szabad piac felsőbbrendűségéről.)
- Illetve, **a gazdagoknak kedvezve** képes igazolni az egyenlőtlenséget; egyszersmind elősegíteni, hogy még gazdagabbak legyenek. (Úgy, hogy a nekik kedvező gazdasági berendezkedés mellett érvel; elemzésekkel látja el őket, hogy mibe érdemes fektetni; stb...)

Mindez pedig **jelentős és fizetőképes keresletet** biztosít a közgazdaságtan művelői számára. Végigtekintve a fenti pontokon az is látható, hogy ennek részben a gazdasági megfontolások széleskörű, a közjót is előmozdító jelentősége az oka – részben viszont az, hogy a közgazdaságtant egyéni érdekek előmozdítására is fel lehet használni.

2. Mennyire lehet tiszta tudomány a közgazdaságtan?

Sokan szeretnék, ha a közgazdaságtan teljesen egzakt tudomány lehetne, kiváltképp az elméleti közgazdászok nagy része. Ezáltal a gazdaságról ugyanolyan elvont tudományossággal lehetne gondolkozni, mint mondjuk a fizikáról, ugyanolyan letisztult matematikai módszerekkel, ugyanolyan precíz előrejelzéseket lehetne tenni, mindig pontosan ki lehetne számítani, mi a teendő. Nem volna szükség olyan, a tudomány köreiből meglehetősen rosszul hangzó módszerekre, mint az intuíció, illetve a közgazdászok önmagukat is vérbeli tudósoknak tekinthetnék.

Lásd ehhez a 'Tudomány' témában a redukcionizmus és a kvantitatív módszerek sikerét a természettudományokban, illetve azok átsugárzását más területekre.

Ha a közgazdaságtan objektív módszerekkel mindig biztos válaszokat tudna adni, az persze a társadalomnak is jó volna – **a valóság azonban mást mutat**: az előrejelzések gyakran bizonyulnak tévesnek; a különböző közgazdászok egymásnak ellentmondó javaslatokat tesznek; előre nem látott válságok törnek a gazdaságra. Mennyire lehet tehát tudomány a közgazdaságtan? Hogyan érdemes gondolkozni a gazdaságról?

2.1. Egyszerűség és bonyolultság a gazdaságban

Ahogy a 'Rendezettség' témában olvasható, **minél magasabb szintjén mozgunk a világnak, annál puhábbak az azt jellemző szabályszerűségek**. A fizikában így még igen szigorú megállapításokat lehet tenni: ha eldobunk egy követ, pontosan ki lehet számítani, hol fog leesni. Más a helyzet a pszichológiában, ahol az egyik ember ilyen, a másik meg olyan, és nem biztos, hogy ugyanarra ugyanúgy fognak reagálni. A társadalmat, **a gazdaságot** pedig emberek sokasága alkotja, ezek még **magasabb szinten helyezkednek el** – minél fogva az őket jellemző szabályszerűségek is meglehetősen puhák.

Ám ez nem jelenti azt, hogy az egyszerűség ne lenne jelen a gazdaságban; **az egyszerűség és a bonyolultság egyszerre jellemzi azt.** §

Számos alapvető összefüggés például egyszerű – bár ezek csak puhán helytállóak. Például, ha megemeljük a **kamatszintet**, az általában **mérsékli az inflációt**, mivel az emberek vásárlás helyett inkább berakják a pénzüket a bankba, illetve kevesebbet vásárolnak hitelből. Hasonlóan, a magasabb kamatszint rendszerint **erősíti a hazai valutát**, elsősorban mert a külföldiek elkezdik azt vásárolni, hogy nálunk kamatoztassák a pénzüket.

Az azonban, hogy ezek a hatások **mennyire érvényesülnek, kérdéses**: lehet, hogy az embereket kevésbé érdekli a jövő, akkor is a jelenbeli fogyasztást preferálják, ha ezzel jövőre pénz veszítenek. Lehet, hogy a külföldiek éppen inkább a tőzsdézést részesítik előnyben a kamatozó betétekkel szemben. Aztán, a közvetlen hatásokon túl további, **közvetett hatások** érvényesülhetnek, például az erősödő árfolyam csökkenti az importárakat, ami további inflációcsökkenést eredményez. És mindezekon felül mind az inflációra, mind az árfolyamra **sok egyéb tényező** is hatással van még. Lásd ezekről a ‘Gazdaságpolitika, makroökonómia’ témában.

Hasonlóan, a racionalitás mechanizmusa valóban fontos az emberi viselkedés meghatározásában – jelentős mértékig indokolt tehát egyszerűen erre alapozni a gazdasági modelleket – de azért az emberi racionalitásnak megvannak a gyengeségei, és rajta kívül sok minden más is dolgozik még bennünk. Lásd a ‘Racionalitás és önzés’ témát.

Lássuk most a **bonnyolultságot** a gazdaságban:

- **A gazdaság összetett, heterogén és változékony**

Összetett, merthogy sok mindenki áll kapcsolatban sok mindenkivel. Heterogén, mert sok különböző, különféle szereplő alkotja.

- **Nehezen mérhető tényezők**

Még amikor tudjuk is, hogy mely tényezők játszanak szerepet a gazdasági kérdésekben, akkor is nehéz lehet megmérni őket: például az emberek csak maguk tudják, hogy mit mennyire szeretnek, milyenek a preferenciáik; sokan nem szívesen árulják el, mennyi pénzüik van; és a dolog természeténél fogva a feketegazdaságról, a korrupcióról is nehéz megbízható adatokat szerezni.

- **Nem ismert tényezők és összefüggések**

Sokszor azt sem lehet tudni, hogy egyáltalán milyen tényezők befolyásolják a történéseket, illetve hogy a tényezők milyen kapcsolatban állnak egymással. Normál időkben legalábbis a valuta és részvényárfolyamok mozgása nagyrészt úgy néz ki, mintha véletlenszerű volna – pedig mindennek megvan az oka, mindenki okkal vesz és ad el – a sok szereplőt befolyásoló még több tényezőt azonban gyakorlatilag lehetetlen felmérni, illetve az árfolyamot előre jelezni. Mi okozza aztán a tőzsde összeomlását egy adott pillanatban? Utólag persze általában valamivel könnyebb okosnak lenni, a fő tényezőket, tendenciákat megtalálni, de az összefüggések szövevényes hálózatát ilyenkor sem igazán lehet felderíteni, az esemény előtt meg még úgy sem. (@@Jobb példa? Esetleg kevesebb, koncentráltabb ismeretlen tényezővel?)

- **Nem lehet kísérleteket végezni**

Amikor a közgazdászok arra kíváncsiak, hogy az egyes tényezők milyen hatással vannak a gazdaságra, annak bizonyos elemeire, akkor általában kénytelenek a múltra, a tőlük függetlenül alakuló történésekre, az azokról begyűjtött adatokra hagyatkozni. Ez érthető is: egy ország például nem fogja csak azért megemlíni a minimálbért, hogy a közgazdászok lemérhessék, milyen hatással van az a GDP-re. Statisztikai módszerekkel azonban viszonylag jól lehet kezelni ezt a problémát.

(Statisztikai módszerekkel, a múlt tanulmányozásával sem lehet azonban olyan jövőt előre jelezni, ami másmilyen, mint a múlt, olyan eseményeket megjósolni, melyek a múltban nem fordultak elő.)

- **Érdekek, értékviszontások**

A gazdasági döntések nagyrészt e kettőn múlnak. Az érdekek szövevényességéről az ‘Érdekek’ témában lehet olvasni; ami pedig az értékeket, értékítéleteket illeti, ezek nem annyira összetettek, mint inkább szubjektívek, nincs például közmegegyezés, hogy a

gazdasági növekedés vagy a társadalmi egyenlőség a fontosabb, pedig gyakran választani kell közöttük. Lásd ehhez az 'Értékek' témát.

Lásd továbbá az 'Egyszerűség és bonyolultság' témát általában e kettőről.

Bár gyakran érdemes számolni, a gazdaságot jellemző bonyolultság, a szabályszerűségek puhasága miatt **sok mindent nem lehet túl pontosan kiszámolni.** Ezért **szükség van a puhább módszerekre, az intuícióra is.**

Az olyasmi azonban, mint „puhább módszer” meg „intuíció”, a tudományos elmék számára igencsak rosszul hangzik, **sokan el is utasítják** ezeket, és úgy állnak a közgazdaságtanhoz, mintha azt teljesen egzakt tudományként lehetne művelni.

Pedig az intuíciót is lehet jól és rosszul csinálni: **jó az intuíció, ha tapasztalatra épül, tudás egészíti ki és az intelligencia ellenőrzi** – semmiképpen sem egyszerű hasra ütésről, sarlatánságról van tehát szó.

Lásd még a 'Tudomány' témában a kvantitatív, matematikai módszerekről írtakat, különösen **az objektivitás látszatát, annak szerepét a hibák szándékos-szándékolatlan elrejtésében,** ahogy sok kutató maga is készpénznek veszi az egyébként csak látszólagos objektivitást.

* * *

Végül, mindenképpen fel kell hívni a figyelmet arra, hogy **a gazdasági kérdéseket minden oldalról érdekek és politika veszi körül** – melyek erőteljes befolyással vannak a gazdaságról tett megállapításokra, jelentős mértékben akadályozva, hogy a közgazdaságtan tiszta tudomány lehessen. (Mondjuk, ahogy a kormány mindig szeret a valóságosnál kedvezőbb képet festeni a gazdaság helyzetéről – az ellenzék meg fordítva.)

2.2. A közgazdaságtan képlékenysége

Mit értek ez alatt? Lényegében azt, hogy **így is lehet művelni, meg úgy is; ez is kijöhet belőle, meg az is.**

Közelebbről:

- A mögöttes feltételezések sokfélesége, szubjektivitása

Lásd például a ‘Gazdaságpolitika, makroökonómia’ témában a különféle makroökonómiai iskolák eltérő feltételezéseit, az azokból levezetett eltérő javaslatokat.

Gyakran találkozunk aztán különböző **hallgatólagosan figyelmen kívül hagyott tényezőkkel**: mondjuk, hogy egyébként persze tudjuk, hogy az embereket más is mozgatja az anyagi jóléten kívül – de mégis úgy vesszük, mintha ez volna az egyetlen faktor; vagy, hogy bár valójában tudjuk, hogy az olyan összetett problémákban, mint a gyermekvállalás, a demográfiai helyzet, a népességsökkenés más is szerepet játszik a pénzen kívül – mégis csak azzal számolunk, részben, mert a pénz azért tényleg fontos tényező, de azért is, mert a többről nincsenek információink, adataink, nem értünk hozzájuk, és mert így az egyszerű.

Valamint a **módszertani kezelhetőség** is nem elhanyagolható szempont szokott lenni a feltételezések kiválasztásában, elfogadásában. (Egy példa az úgynevezett Cobb-Douglas preferenciák alkalmazása, melyek jól kezelhetőek matematikailag; de, ahogy utaltam rá, a vegytiszta racionalitás és anyagi önzés feltételezését is örömmel fogadjuk ebből a szempontból is, hiszen így csak maximalizálnunk kell egy viszonylag egyszerű függvényt, amire elég jó matematikai eszközök vannak.) (@@Jobb példák?)

- **Az adatok hiányossága, szelektálása, hibái**

Attól függően is más-más eredményre juthatunk, hogy mely adatok vannak meg, melyeket vesszük figyelembe, milyen hibák vannak bennük.

- **A módszerek sokfélesége és komplikáltsága**

Ugyanazt a feladatot, mondjuk egy együttható megbecslését, gyakran többféle módszerrel is el lehet végezni, és ezek **nem feltétlenül ugyanazt az eredményt adják**. Ráadásul azt sem mindig könnyű eldönteni, hogy az adott feladatnál objektíve melyik módszert volna tanácsos alkalmazni. Ezért **szubjektív szempontok is befolyásolják a választást**: egyesek az egyszerűbb módszert választják, mert azt könnyű használni, mert ahhoz értenek – mások meg épp hogy a bonyolultat, mert szeretnek matekozni, vagy hogy mutassák, mennyire tudnak, stb...

A közgazdaságtan képlékenysége aztán lehetőséget ad arra, hogy gyakorlatilag bármilyen érdekhez, prekoncepcióhoz meg lehessen találni vagy kreálni a megfelelő elméletet, elemzést.

Vagy úgy, hogy csak szétnézünk a kész választékban, de akár úgy is, hogy kimondottan a saját előzetes elképzeléseinket igazolandó rakjuk össze a magunk modelljeit, stb... (A mögöttes szándékainkat, machinációinkat pedig elrejtjük a számok és képletek látszólagos objektivitása mögé.)

De még ha nem is a célhoz választjuk ki, csináljuk meg az elemzést, **kozmetikázni, magyarázni, a célunknak megfelelően tálalni akkor is módunkban áll** az eredményeket, melyekkel kénytelenek vagyunk szembesülni.

Ezekkel természetesen nem azt mondom, hogy közgazdász körökben elfogadott volna az ilyesmi, távolról sem – csak azt, hogy azoknak, akik ennek ellenére hajlanak rá, illetve

akik felhasználják az elemzéseket, azoknak megvan a lehetőségük.

Lásd a ‘Játszmák, meggyőzés és hazugság’ témában a félígazságokat, illetve hogy a statisztikáknak, tudományos modelleknek sem feltétlenül kell hinni; valamint a ‘Fogalmak, szimbólumok, jelentés’ témában az interpretáció hatalmát.

Mindenesetre, attól még, hogy közgazdaságtan képlékeny, lehet azt jól is csinálni: úgy, hogy nem mondunk többet, mint amennyit kellő objektivitással mondani lehet, illetve rámutatunk következtetéseink bizonytalanságaira.

Lásd végül a gazdaságpolitika képlékenységet és szubjektivitását a ‘Gazdaságpolitika, makroökonómia’ témában.

2.3. A közgazdászok szerepe, jellemzői

A gazdasági szakembereknek nagy vonalakban két nagy csoportja van: a gyakorlati szakemberek, (köztük a menedzser típusok és az üzleti elemzők) – és az elméletiek, (a kutatók, tudományos elemzők). Ebben az írásban közgazdászok alatt az elméleti szakembereket értem.

Ők egyfelől igyekeznek objektív elemzésekkel szolgálni – másfelől viszont „a kutató is ember”, közöttük is lehetnek olyanok, akik engednek a csábításnak, hogy az eredményeiket érdekesebbnek, helytállóbbnak állítsák be a valóságosnál, egyesek az anyagi érdekeiknek is engedhetnek, stb... (Természetesen most sem azt mondom, hogy ez a jellemző.)

És az **objektivitásra való törekvés sem feltétlenül sikeres,** azért sem, mert sok kutató eleve egy meghatározott gondolkozási sémában mozog; például, ha egy meghatározott közgazdasági iskola hatása alatt nevelkedtek, akkor könnyen magukévá tehetik annak a gondolkodásmódját, téziseit – ami árthat a valóság nyitott, reális szemléletének.

Ekképp a különböző iskolák, a hozzájuk tartozó **kutatók spontán szállítják az eredmények széles választékát,** mindenki a saját meggyőződése szerint, tiszta lelkiismerettel – az eredmények felhasználóinak pedig eleve módjuk van válogatni. Az sem ritka azonban, hogy politikai csoportosulások, **érdekcsoportok az ő nézeteiket valló kutatókat válogatnak össze,** szerveznek belőlük kutatóintézetet, hogy azok aztán nekik tetsző, az ő érdekeiket szolgáló elemzéseket szállítsanak.

Igen jellemző továbbá az is, hogy a kutatók elmerülnek a technikai részletekben, illetve hogy nemigen vannak kapcsolatban a gazdaság gyakorlati oldalával, meglehetősen elszakadnak a mindennapi valóságtól.

Lásd ehhez a 'Tudomány' témában az öncélúságot, a technika öncélú művelését. Lásd továbbá az 'Iparizált világunk' témában a technika felértékelődését, a bonyolultabb eszközök preferálását az egyszerűbbekkel szemben, hogy akár a vizsgált jelenséghez képest is ezek lehetnek előtérben.

* * *

Mennyire lehet tehát egzakt tudomány a közgazdaságtan? Teljesen nem – de korrekt, és a lehetőségekhez képest objektív elemzésekre mindenképpen szükség van. Tisztában kell lenni azzal, hogy mit mennyire lehet kiszámolni, mire jók és mire nem a kvantitatív, matematikai eszközök; nem kell kizárni a jó intuíciót; illetve mindig a konkrét problémának megfelelően kell megválasztani az alkalmazandó módszereket.

Matematika és intuíció egyébként egymás mellett is élhet: kvantitatív és kvalitatív eredményeinket egymás mellé is rakhatjuk, és összességük figyelembevételével vonhatjuk le végső következtetéseinket.

Végül, az e pontban megfogalmazott megállapításoknak legalábbis egy része a közgazdaságtudományon kívül más területekre is igaz lehet.

3. A közgazdászok anyagiasság közelítésmódja

Vagyis, hogy hajlamosak mindent pénzben mérni, a problémákra az anyagiakban keresni a megoldást. (Bár ezzel nincsenek egyedül, mások, a politikusok is könnyen úgy gondolhatják, hogy ha valamivel bajok vannak, akkor költsünk rá többet, az majd megoldja a problémát.)

A pénz valóban fontos tényező, de rajta kívül mások is vannak, és nem ritkán nem is az a legfontosabb: az embereket más is érdekli, a problémák mögött pedig gyakran inkább pszichológiai, kulturális, stb... okok állnak.

Köztudott **például**, hogy sok gazdag ember is boldogtalan. Aztán, ahogyan a 'Gazdasági növekedés és fejlődés' témában olvasható, egy ország jólétének csak az egyik aspektusa a GDP, a fejlődés fogalmát nem szabad erre, a gazdasági növekedésre leszűkíteni.

Továbbá a **különböző komplex problémák okainak feltárása, kezelésük módjának megválasztása során is tágra kell gondolkozni**. Ott vannak például a fejlett világ már emlegetett demográfiai problémái, az elöregedés, ami korántsem csak pénzkérdés – már csak azért sem, mert éppen a szegényebb országokban nő jobban a népesség. Vagy említhetjük a globális problémákat, melyekkel kapcsolatban elsősorban nem arra van szükség, hogy még többet költsünk, még jobban pörgessük a gazdaságot – ellenkezőleg, alapvetően a világ lelassításával, a gazdasági rendszer megreformálásával, a fogyasztás mérséklésével, szemléletváltással lehetne a legtöbbet elérni.

Lásd az 'Egy jobb világ' témában, hogy a cél nem az anyagiakban dúskáló, hanem a boldog emberiség; valamint a 'Specializáció és standardizáció' témában, hogy „akinek kalapács van a kezében, az hajlamos mindent szögnek nézni”.

4. A megfelelő hozzáállás

Mindenekelőtt: a gazdaság tanulmányozása, a közgazdaságtan hasznos és fontos. Fontos, mert életünk nagymértékben függ az anyagiaktól, és így lehetünk képesek racionálisan, hatékonyan gazdálkodni a korlátozott erőforrásokkal. **Csak közben tudni kell, hogy a közgazdaságtan mire jó és mire nem, hogy hogyan érdemes azt művelni; törekedni kell rá, hogy minél kevésbé használják fel azt különérdekek előmozdítására, illetve tanácsos figyelemmel lenni a gazdasági kérdéseket övező érdekekre és politikára.**

Ez azt is jelenti, hogy el kell fogadni: a gazdaság tanulmányozása és menedzselése **részben tudomány, részben „művészet”** marad.

A matematikai módszerek mellett tehát szükség van az intuícóra, a tapasztalatra, a józan észre, de persze ezeket is a kellő módszerességgel kell művelni; és amikor az objektív módszerek kevésbé használhatóak, akkor itt sem kell félni azt mondani, hogy „nem tudjuk”, nem tudunk biztosat mondani. (Talán találkoztunk már a mondással, mely szerint „Nem azok a dolgok a veszélyesek, melyeket nem tudunk, hanem amelyekben biztosak vagyunk – csak épp nem úgy vannak.”)

Az sem ártana aztán, ha a kutatók bizonyos mértékig közelebb kerülnének a gazdaság gyakorlatához, tapasztalatokat szereznének a „való világban”, **gyakorlatiasodnának.** **Üdvözlendő** továbbá a közgazdaságtan játékeréneke fent említett szélesedése, különösen más területek alapvető tényezőinek, megállapításainak átvétele és felhasználása.

Valamint érdemes látnunk, hogy **a gazdaság vizsgálatában a legtöbb gyakorlati célra elegendőek a viszonylag egyszerű módszerek.**

„Viszonylag”, merthogy ezzel azért nem azt akarom mondani, hogy álljunk meg a sima átlagszámításnál – csak **túlzásba nincs értelme vinni a technikai kifinomultságot.** **Miért? §**

- A különböző ismeretlen, figyelmen kívül hagyott tényezők miatt.
- Az adatok hibái, hiányosságai miatt.

Ezek ugyanis javarészt úgyis sokkal többet rontanak az eredményeinken, mint amennyit a túlzásba vitt technikai finomkodással nyerhetünk, **elmoosák az vele elérhető nyereséget.**

- Nem utolsósorban pedig emlékezzünk a **hibák elrejtésére,** ami annál könnyebb, minél bonyolultabbak a képletek.

Nem kell tehát elveszni a technikában, a részletekben. Tegyük hozzá még, hogy **az egyszerűbb módszereket is tudni kell jól használni,** ami szintén nem kevés hozzáértést, odafigyelést igényel; és az erre való képesség, gyakorlati szempontból, fontosabb is, mint a kifinomultabb eszközök ismerete.

Lásd ide az ‘Egyszerűség és bonyolultság’ témában az egyszerű megoldások hasznát a gyakorlatban.

Végezetül még egy megjegyzés: **ami a közgazdaságtanban elméleti oldalról a gyakorlatban használható, azt lényegében már feltalálták** – a jó empirikus kutatásoknak azonban továbbra is van gyakorlati haszna, és vélhetően mindig is lesz.

A könyvhöz szponzort és kiadót keresek. Ha van ötleted, szólj.

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

